Kiesrecht voor vrouwen in Weert 1815 - 1994

door Joke Bongaarts

1 ALGEMEEN

Tot de meest wezenlijke elementen van onze democratie behoren de politieke partijen. Zij kunnen worden omschreven als organisaties van burgers, die in hoofdzaak dezelfde opvattingen hebben omtrent de wijze waarop het algemeen belang het beste kan worden gediend. In een democratie wordt de betekenis van politieke partijen zichtbaar bij het stellen van kandidaten voor volksvertegenwoordigende organen. Deze kandidaten worden door ons, burgers, gekozen. De spelregels die voor het kiesrecht gelden zijn in de Grondwet, de Kieswet en in de reglementen voor het stedelijk bestuur vastgelegd.
In dit artikel wordt een beschouwing gegeven over de geschiedenis van het vrouwenkiesrecht in Nederland in het algemeen en over de geschiedenis van het vrouwenkiesrecht in Weert in het bijzonder. Het artikel bestaat uit twee delen. Eerst wordt ingegaan op de geschiedenis van het actief kiesrecht, het recht om te kiezen, het recht om deel te nemen aan de verkiezingen voor vertegenwoordigende lichamen. Vrouwen hadden tot 1919 geen stemrecht. Echter dit ligt genuanceerder. Het tweede deel gaat over het passief kiesrecht, het recht om gekozen te worden. Stellen vrouwen zich in Weert verkiesbaar en worden zij ook gekozen als gemeenteraadslid?
Gedurende het Ancien Régime werden de leden van de Weerter magistaat niet gekozen, maar door of vanwege de heer van Weert benoemd. Vrouwen hadden geen zitting in vertegenwoordigende lichamen. Tijdens de Franse bezetting, voor Weert is dit de periode van 1795 - 1813, is nooit serieus gedebatteerd over het toekennen van actief en passief kiesrecht aan vrouwen[1].

2 ACTIEF KIESRECHT VOOR VROUWEN 1815 - 1919

2.1 Periode 1815 - 1824

Na het verdrijven van de Franse troepen in 1813 werd een commissie benoemd tot ontwerp van een grondwet. Ook werd voor elke gemeente in Nederland een kiesreglement vastgesteld. In 1817 werd het kiesrecht voor Weert vastgesteld bij het koninklijk besluit van 12 mei in het "Reglement voor de Regering der stad Weert". De raadsleden werden voor het leven gekozen uit de aanzienlijkste ingezetenen. De verkiezing geschiedde door het kiezerscollege, terwijl het kiezerscollege weer gekozen werd door de stemgerechtigde burgers. Zowel voor de leden van het kiezerscollege als voor de stemgerechtigde burgers golden bepaalde vereisten. Een van die vereisten was het betalen van een bepaalde som in de belastingen, het zogenaamde censuskiesrecht. Voor Weert was dat jaarlijks minimaal acht gulden. Ook in de andere steden in het Koninkrijk der Nederlanden was een reglement bekrachtigd door het rijk[2].
In het Weerter reglement van 1817 werden de vrouwen als zodanig niet uitgesloten[3]. Echter vrouwen hadden niet de mogelijkheid om te gaan stemmen. Dit had te maken met de rechtspositie van gehuwde vrouwen. Deze positie had betrekking op de publiekrechtelijke verhouding tussen staat en burgers en op de privaatrechtelijke verhouding tussen burgers onderling. Er was een verband tussen het vrouwenkiesrecht en het huwelijksrecht[4].
Dat de gehuwde vrouw uitgesloten was van alle burgerlijke rechten was een uitwerking van de hoofdregel van het huwelijksrecht. De man was het hoofd van de echtvereniging. Hij trad voor haar op in het rechtsverkeer en hij had de beschikking over het gemeenschappelijk en het eigen vermogen[5]. Het gezinshoofdenkiesrecht was de publiekrechtelijke vertaling van de privaatrechtelijke huwelijksrechtsorde. Het gezinshoofdenkiesrecht kwam erop neer dat de gehuwde vrouw, precies omdat haar man het hoofd van de echtvereniging was, geen directe relatie tot de staat kon hebben[6]. Maar de

TRUUS BOTS-MERTENS

Een vrouw met vele kwaliteiten.

Door haar jarenlange practijk als onderwijzeres mogen wij gegronde verwachtingen koesteren, dat de belangen van het onderwijs en het onderwijzend personeel bij haar in veilige handen zijn. De jaren als Secretaresse bij Philips vóór haar huwelijk, hebben haar ongetwijfeld die zakelijke karakter-trekken bijgebracht, waarom zij ons als vrouwelijk raadslid zo uitermate geschikt voorkomt. Als gehuwde vrouw en moeder gingen haar ambities later meer in de richting van de voorbereiding op het leven als huisvrouw en moeder van jonge meisjes uit álle standen en koos men haar als Voorzitster van de Mater Amabilis-school.

In de uitzending van kinderen, door huishoudelijke omstandigheden in de groei geremd, vooral voor financieel zwakkeren, heeft zij een belangrijk aandeel.

Vooral dit werk bracht haar in contact met de moeilijkheden van velerlei aard waarmede zovele huisvrouwen te kampen hebben. Zij kwam tot de overtuiging, dat de sociale belangen van vrouwen en moeders, slechts door een vrouw ten volle begrepen worden en daarom ook slechts door een vrouw ten volle kunnen worden behartigd.

Vrouwen van Weert

★

In verband met de komende Gemeenteraadsverkiezingen doen wij een persoonlijk beroep op U allen en wijzen U tevens op het doel van een vrouwelijk lid in de Gemeenteraad.

In deze tijd van grote sociale noden, zoals de heersende woningnood, bedreiging van onze rijpere jeugd, niet alleen van de hogere standen, doch vooral van de arbeiders en middengroepen, verwaarloosde jeugd (kinderuitzending), te kort aan mogelijkheden voor de ontplooiing van het onderwijs in al zijn vormen, zal het vooral de roeping zijn van de vrouw, hierin haar stem te doen gelden.

Nooit is er ook een tijd geweest, waarin het Christengezin meer en beter in stand gehouden kan worden dan juist door de activiteit van de vrouw in het sociale en charitatieve leven.

Hetzelfde dienende ideaal, welk de vrouw heeft in het gezin, waar ze geluk en liefde brengt, dezelfde taak zal zij moeten vervullen in 't openbare leven.

Vrouwen en moeders van Weert, wilt gij in de toekomst Uw sociale belangen behartigd zien, stemt dan

op een der ***vrouwelijke*** candidaten van ***LIJST 5***

DOORTJE ERKENS-SCHEPENS

Mijn wieg stond op het platteland, mijn vader was een middenstander en mijn man een werknemer, waarmee ik wil zeggen, dat ik de noden en vreugden van al deze mensen heb leren kennen. Dat het allemaal mensen waren, die behoefte hadden aan hulp en medeleven en die in wezen meer goede eigenschappen vertoonden dan slechte.

Zeer duidelijk heb ik dit kunnen constateren in mijn meisjesjaren in de verpleging en op latere leeftijd in de zware jaren van de bezettingstijd, toen velen soms hopeloos in de put zaten. Hulp en medeleven heeft toen vele mensen van de ondergang gered, die voortkwamen uit alle rangen en standen.

Het helpen en leiden van al deze mensen is alleen in groter verband mogelijk als men doet aan „politiek". Dit woord „politiek" klinkt mij onaangenaam in de oren, omdat juist politiek de mensen verdeelt en tegen elkaar opzet. De politiek, die door velen wordt misbruikt voor het najagen van eigen belang ondanks schone woorden en mooie beloften.

De kennis, dat alle mensen geschapen zijn naar het evenbeeld van O.L. Heer en Hij alleen onderscheid maakt tussen kwaden en goeden, legt op ons de zware verplichting het belang van al deze mensen te dienen in eerlijkheid en oprechtheid.

Dit inzicht is de diepere oorzaak waarom ik heb besloten om mij candidaat te laten stellen voor onze gemeenteraad.

Affiche van de gemeenteraadsverkiezingen uit 1953 waarop het eerste vrouwelijke raadslid Truus Bots-Mertens.

consequenties van de in de wet vastgelegde rechtspositie tussen gehuwde en ongehuwde vrouwen werd niet getrokken[7].

Op de Weerter kieslijsten van 1822 staan 227 personen, van wie tien vrouwen. Zij zijn weduwen en betalen meer dan de geëiste acht gulden belasting[8]. We zien dat een meerderjarige zoon van deze vrouwen namens zijn moeder een stem uitbrengt. Vrouwen die de som in de belasting betaalden, en daarom een stem hadden, maar zich niet konden laten vertegenwoordigen door een meerderjarige zoon, en daarom afstand moeten doen van hun stemrecht, staan niet op deze lijst[9]. Door de publiekrechtelijke vertaling van de privaatrechtelijke huwelijksrechtsorde is het gezinshoofdenkiesrecht, na het overlijden van de echtgenoot, toegevallen aan de oudste zoon[10].

2.2 Periode 1824 - 1887

Het reglement van 1817 moet problemen hebben gegeven want in het "Reglement voor het bestuur der stad Weert" van 1824 worden vrouwen wel met name genoemd. In artikel 7 van dit reglement staat *"zij, welke gehuwd zijn, het zij in gemeenschap van goederen of daarbuiten, met vrouwen, die de bepaalde somme in de bovengemelde belastingen opbrengen, zullen, ofschoon ter zake van hunnen eigen aanslag niet bevoegd, niettemin ter uitoefening van het stemregt worden toegelaten, wanneer zij de overige vereischten in zich vereenigen..."*[11]. Met andere woorden wanneer een man gehuwd is met een vrouw die de geëiste som belasting betaalde krijgt hij het stemrecht. Ook hier zien we een voorbeeld van de publieksrechtelijke vertaling van de privaatrechtelijke huwelijksrechtsorde.
De volgende situatie geeft daar ook een voorbeeld van. In hetzelfde reglement van 1824 wordt in artikel 8 en 9 de situatie beschreven wat te doen wanneer de vrouw de vastgestelde som van *f* 15,- belasting betaalde. Het betreft hier vrouwen waarvan de man overleden is. In artikel 8 staat het volgende. *"Zoodanige moeder-weduwen, welke verlangen zouden, dat die uitoefening geschiede, zullen verpligt zijn den genen van derzelver zoons, door wien zij, bij voorkomende gelegenheden, de uitoefening tot wederopzeggings toe zouden begeren verrigt te hebben, aan het stedelijk bestuur kenbaar te maken"*[12].
Het stadbestuur van Weert legde lijsten aan van stemgerechtigde burgers. In augustus 1830 staan 130 stemgerechtenden van de 5895 inwoners van Weert[13] op de stemlijst,[14] onder wie vijftien vrouwen[15]. Zeven vrouwen maakten geen gebruik van artikel 8 van het reglement[16]. Waarschijnlijk hadden zij geen meerderjarige zoons of bezaten deze zonen al stemrecht. In artikel 9 van het reglement staat beschreven aan welke vereiste de zoon moet voldoen. *"..mits hij, den ouderdom van 23 jaren vervuld hebbe, en alle verdere vereischten in de stemgeregtigden gevorderd wordende, bezitte, voor zoo verre hij namelijk niet reeds uit eigen hoofde het stemregt uitoefent, daar er door eenen persoon niet meer dan eene stem kan worden uitgebragt"*[17].
Acht van de vijftien vrouwen maakten wel gebruik van dit artikel en droegen hun stemrecht over aan hun zoons. Voor deze overdracht werd tussen de vrouwen en het stadsbestuur een handlichting opgemaakt en getekend[18]. Een handlichting is een document waarin bepaalde rechten van een persoon aan een andere persoon worden toegekend.
Dat deed ook Marie Barbe Painsmay. Zij was weduwe van Guibert Beerenbroeck. Marie betaalde aan de stad Weert de geëiste som belasting en had daarom recht op een stem tijdens de verkiezingen in 1830. Deze stem droeg zij over aan haar meerderjarige zoon Lodewijk Frans Hubert[19].
Op de belastinglijst van 1832 staan 84 Weerter personen vermeld die in aanmerking komen voor stemrecht onder wie tien vrouwen[20]. Ook deze vrouwen moeten hun stem afstaan aan hun zoon. We zien dat tijdens de Belgische periode, 1830 - 1839, het kiesrecht voor vrouwen niet verandert.
De grondwetsherziening van 1848 bracht in deze situatie voor vrouwen geen veranderingen.
In de archieven vinden we ook in deze periode verschillende handlichtingen van vrouwen waarin zij hun stemrecht overdragen aan hun meerderjarige zoons.
Als eigenares van grond en een bierbrouwerij aan de Oelemarkt[21] betaalde Anna Catharina Knapen, weduwe van Petrus Jacobus Truijens, het minimale bedrag van *f* 20,- belasting[22]. Zij is moeder van twee dochters en een zoon[23]. Haar dochters komen niet in aanmerking als stemgerechtigden. In 1848 droeg zij in een handlichting haar stemrecht over aan het jongste kind, haar meerderjarige zoon Ludovicus Hubertus Truijens[24].

2.3 Periode 1887 - 1919

Sinds 1887 is het kiesrecht expliciet voorbehouden aan mannen. Paradoxaal genoeg was het aan Aletta Jacobs, president van de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht, te

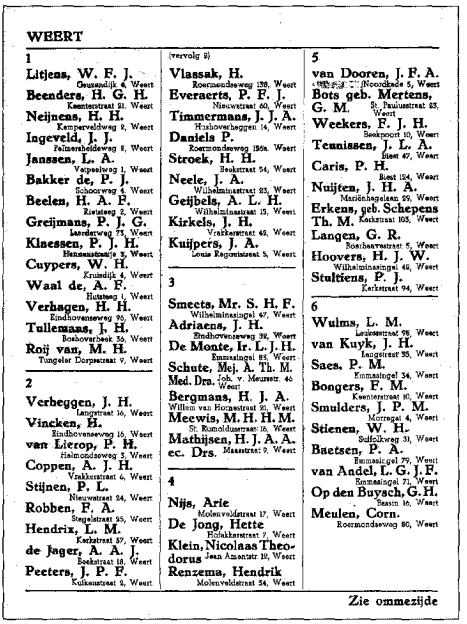

WEERT

1

Litjens, W. F. J., Oranjedijk 4, Weert
Beenders, H. G. H., Kasteelstraat 51, Weert
Neijnens, H. H., Kampervoldweg 9, Weert
Ingeveld, J. J., Peltzerhofdeweg 8, Weert
Janssen, L. A., Varpeshoef 1, Weert
Bakker de, P. J., Schoorweg 4, Weert
Beelen, H. A. P., Rietsteg 2, Weert
Greijmans, P. J. G., Laarderweg 73, Weert
Klaessen, P. J. H., Hennesstraatje 3, Weert
Cuypers, W. H., Kruisdijk 4, Weert
Waal de, A. F., Hutsteg 1, Weert
Verhagen, H. H., Eindhovenseweg 90, Weert
Tullemans, J. H., Bosbouwerbeek 30, Weert
Roij van, M. H., Tungelaar Dorpsstraat 9, Weert

2

Verheggen, J. H., Langstraat 16, Weert
Vincken, H., Eindhovenseweg 16, Weert
van Lierop, P. H., Helmondseweg 3, Weert
Coppen, A. J. H., Vinkhuisstraat 6, Weert
Stijnen, P. L., Nieuwstraat 24, Weert
Robben, F. A., Stegelstraat 45, Weert
Hendrix, L. M., Kerkstraat 87, Weert
de Jager, A. A. J., Beekstraat 18, Weert
Peeters, J. P., Kuikenstraat 5, Weert

(vervolg 1)

Vlassak, H., Roermondseweg 139, Weert
Everaerts, P. F. J., Nieuwstraat 60, Weert
Timmermans, J. J. A., Hushovenseggen 14, Weert
Daniels P., Roermondseweg 150a, Weert
Stroek, H. H., Beekstraat 54, Weert
Neele, J. A., Wilhelminastraat 85, Weert
Geijbels, A. L. H., Wilhelminastraat 15, Weert
Kirkels, J. H., Vrakkenstraat 49, Weert
Kuijpers, J. A., Louis Regoutstraat 5, Weert

3

Smeets, Mr. S. H. F., Wilhelminastingel 47, Weert
Adriaens, J. H., Eindhovenseweg 29, Weert
De Monte, Ir. L. J. H., Emmastingel 85, Weert
Schute, Mej. A. Th. M., Joh. v. Meursstr. 40, Weert
Bergmans, H. J. A., Willem van Horneststraat 50, Weert
Meewis, M. H. H. M., St. Rumoldusstraat 16, Weert
Mathijsen, H. J. A. A. ec. Drs., Maasstraat 9, Weert

4

Nijs, Arie, Molenveldstraat 17, Weert
De Jong, Hette, Folkhstraat 7, Weert
Klein, Nicolaas Theodorus, Jean Amentstr. 10, Weert
Renzema, Hendrik, Molenveldstraat 54, Weert

5

van Dooren, J. F. A., Roosdonck 5, Weert
Bots geb. Mertens, G. M., St. Paulusstraat 63, Weert
Weekers, F. J. H., Beekpoort 10, Weert
Teunissen, J. L. A., Sint 47, Weert
Caris, P. H., Sint 154, Weert
Nuijten, J. H. A., Mariënhagelaan 59, Weert
Erkens, geb. Schepens Th. M., Kerkstraat 103, Weert
Langen, G. R., Boschstraat 5, Weert
Hoovers, H. J. W., Wilhelminastingel 49, Weert
Stultiens, P. J., Kerkstraat 94, Weert

6

Wulms, L. M., Looierstraat 98, Weert
van Kuyk, J. H., Laagstraat 35, Weert
Saes, P. M., Emmastingel 34, Weert
Bongers, F. M., Kasteelstraat 10, Weert
Smulders, J. P. M., Morregat 4, Weert
Stienen, W. H., Suffelkweg 31, Weert
Baetsen, P. A., Emmastingel 79, Weert
van Aadel, L. G. J. F., Emmastingel 71, Weert
Op den Buysch, G. H., Sint 16, Weert
Meulen, Corn., Roermondseweg 80, Weert

Zie ommezijde

Affiche van de gemeenteraadsverkiezingen uit 1953 waarop voor het eerst vrouwelijke kandidaten staan.

danken, dat in de grondwet de volgende passage *"...Gekozen door mannelijke ingezetenen..."* werd opgenomen. Voorheen stond er "Nederlanders", hetgeen haar ertoe bracht om in 1883 aan de burgemeester van haar woonplaats Amsterdam te verzoeken haar in te schrijven als kiezer. Hoon was haar deel. *"Volgens den geest onzer staatsinstellingen is aan de vrouw geen kies- of stemrecht verleend"*, schreef men terug. Aletta ging in beroep, en ten slotte werd door de Hoge Raad medegedeeld, dat de vrouw geen kiesrecht mocht uitoefenen *"dat zij niet geacht kon worden in het volle genot van hare burgerlijke burgerschapsrechten te zijn, want zij derft het recht om kiezer te zijn"*[25].
Een andere grond waarom de raad haar beroep verwerpt was *"dat de man en vader de belasting betaalt voor zijne vrouw en minderjarige kinderen en dat daaruit onmiskenbaar blijkt, dat de gehuwde vrouw wel geen kiesrecht heeft"*[26]. Dat de weduwen en de ongehuwde vrouwen wel degelijk de eigen belasting en die voor hun minderjarige kinderen hadden te betalen, hierover zweeg de Hoge Raad. De grondwetsherziening van 1887 maakte een eind aan alle onduidelijkheid rondom het geslacht van de kiezer. Had de overdracht van het stemrecht vóór 1887 ook in Weert problemen gegeven voor de vrouwen en de besturen? De Weerter bronnen laten ons hierover in het ongewisse.
Door de nieuwe formulering werden vrouwen nu helemaal uitgesloten van het kiesrecht. Hierdoor hadden zij geen enkele invloed meer op de verkiezingen, voor zover zij die al hadden. Want de archieven vertellen niet of de zonen de stem uitbrachten op de wijze zoals hun moeders dat gedaan zouden hebben. Dat bleef zo tot 1919. De beletselen voor het algemeen vrouwenkiesrecht werden in 1919 door de Wet-Marchant uit de grondwet geschrapt. Tijdens de verkiezingen van 1922 gingen vrouwen voor het eerst naar de stembus. Vrouwen waren echter al vanaf 1917 verkiesbaar.

Tabel I. Overzicht van de invoering van het kiesrecht voor vrouwen.[27]

Land	actief kiesrecht	passief kiesrecht	eerste vrouw in parlement
België	1919/1948 (1	1921/1948 (1	1921
Denemarken	1915	1915	1918
Duitsland	1918	1918	1919
Frankrijk	1944	1944	1945
Griekenland	1930/1952 (2	1949/1952 (2	1952
Engeland	1918/1928 (3	1918/1928 (3	1910
Luxenburg	1919	1919	1919
Nederland	1919	1917	1918

Spanje	1931	1931	1931

(1 In 1919 mochten vrouwen van tijdens de Eerste Wereldoorlog omgekomen militairen of van gewonde of omgekomen burgers hun stem uitbrengen bij nationale verkiezingen. Bij de wet van 1921 mochten vrouwen meedingen naar een zetel op alle politieke niveaus. In 1948 kregen alle vrouwen het actief en passief kiesrecht. Universeel kiesrecht voor mannen was er al sinds 1921.
(2 In 1930 kregen de Griekse vrouwen het recht om te stemmen bij lokale verkiezingen. Vanaf 1949 mochten vrouwen ook gekozen worden in deze organen. 1952 bracht vrouwen het universeel kiesrecht.
(3 In 1918 werd aan alle vrouwen ouder dan 30 jaar het recht verleend om te stemmen en om gekozen te worden. In 1928 werd de leeftijd gelijk getrokken met die van de mannen, namelijk 21 jaar.

3 PASSIEF KIESRECHT VOOR VROUWEN 1917 - 1994

3.1 Algemeen

Terwijl het actief kiesrecht in 1919 werd ingevoerd waren vrouwen al vanaf 1917 verkiesbaar. Voor Weert duurde het tot 1953 voordat de eerste vrouw zich verkiesbaar stelde en gekozen werd als lid van de gemeenteraad. In Eindhoven zat Hilda Verweij - Jonker van 1935 tot 1962 in de gemeenteraad[28]. De apotheker Mathilde Haan stond in 1919 als vijfde op de Roermondse katholieke lijst. Zij was het eerste vrouwelijke gemeenteraadslid in Limburg[29]. In 1918 deed Suze Groeneweg als eerste vrouw haar intrede in de Tweede Kamer.
Volgens de Grondwet staat de gemeenteraad aan het hoofd van een gemeente en behoren alle bevoegdheden met betrekking tot de regeling van het bestuur van de huishouding van de gemeente aan de raad. Democratisch gezien is het belangrijk dat de samenstelling van een raad een afspiegeling is van de bevolking, zowel naar politieke kleur als naar de sociaal-economische achtergrond.

3.2 Periode 1953 - 1962

In 1953 stelden zich voor het eerst in de Weerter geschiedenis vrouwen verkiesbaar tot lid van de gemeenteraad. 64 Kandidaten stonden op de verkiezingslijsten, onder wie drie vrouwen. Dit waren Angela Schute voor de Katholieke Staatspartij, en Doortje Erkens - Schepens en Truus Bots - Mertens voor Algemeen Belang. Van deze drie vrouwen werd alleen Truus Bots gekozen als een van de zeventien leden van de raad[30]. Truus Bots werkte vóór haar huwelijk als secretaresse bij Philips. Later werd zij voorzitster van het bestuur van de Mater Amabilisschool[31].
Ook voor de verkiezingen in 1958 stelde zij zich weer verkiesbaar en werd voor een tweede periode gekozen als lid van de gemeenteraad. Zij was in dat jaar de enige vrouwelijke kandidaat[32].
Bij de verkiezingen in 1962 stelden drie vrouwen zich verkiesbaar. Mia Teeuwen - Vercoelen stond als zesde op de kiezerslijst van de Katholieke Werknemerspartij. Ook tijdens deze verkiezingen kwam het Algemeen Belang met een lijst waarop twee vrouwen genomineerd staan. Dit waren mevrouw de Pont - Ten Velthuis en Truus Bots - Mertens. Uiteindelijk zou één van de 21 raadszetels bezet worden door een vrouw. Mia Teeuwen deed haar intrede in de raad[33]. Truus Bots werd niet gekozen[34] en voor de volgende verkiezingen stelde zij zich niet meer verkiesbaar[35].

3.3 Periode 1966 - 1978

De verschillende lijsten van deelnemende partijen bij de verkiezingen van 1966 laten ten opzichte van de vorige verkiezingen een verandering zien. Voorheen zagen we een, twee of drie vrouwen als kandidaat. Dit jaar zien we veertien vrouwen op de lijsten staan. Voor het Algemeen Belang stonden vier vrouwen op de lijst, voor de Jongerenlijst drie, voor Katholieke Werknemers, Lijst Kuppers en Lijst Persoon ieder één, voor Weerter Welzijn twee vrouwen. Voor de Christelijke Democratische Unie stond mevrouw Plassche - van der Brug als nummer een op de kandidatenlijst. In Weert is zij

de eerste vrouwelijke lijstaanvoerder. De CDU behaalde echter geen zetels. Van deze veertien kandidaten werd slechts één, Mia Teeuwen, gekozen[36]. Per saldo is dit resultaat mager als we ervan uitgaan dat op de kandidatenlijsten 8,6% vrouw is en uiteindelijk maar 4,3% van het aantal leden van de raad vrouw is[37].
In 1970 waren er 25 raadszetels beschikbaar. Onder de in totaal 156 kandidaten zijn twaalf vrouwen. Twee partijen hadden elk een vrouw op een verkiesbare plaats staan, Mia Teeuwen voor de Katholieke Werknemers en Riky van Kuijk - Blommestein voor de Centrum Groepering[38].
In 1974 kon de kiezer kiezen uit 187 kandidaten, onder wie 23 vrouwen. Van de achttien kandidaten van de VVD zijn er zelfs vier vrouwen. Partij Onafhankelijk Weert, bundeling van een aantal progressieve partijen, kwam met een vrouwelijke lijstaanvoerder en wel mevrouw Maria Hendriks - Lemmen[39]. Twee van deze 23 vrouwen slaagden erin om een zetel te bemachtigen in de raad. Voor de Centrum Groepering is dat Riky van Kuijk[40]. Ook Maria Hendriks werd als lid van de raad gekozen. Zij heeft haar benoeming niet aangenomen om loting met haar schoonvader J.H. Hendriks, die eveneens gekozen was, te voorkomen. De gemeentewet laat een dergelijke familiebetrekking tussen raadsleden niet toe[41].
Bij de verkiezingen in 1978 stonden twintig vrouwen als kandidaat op de lijsten. Opvallend is dat vier van de twintig kandidaten op de lijst van de Partij van de Arbeid vrouw waren. Uiteindelijk behaalde de partij slechts twee zetels, beide door mannen bezet[42]. Drie vrouwen werden gekozen in de gemeenteraad. Voor het CDA waren dat Sophia Coolen - Meulendijks en Riky van Kuijk en voor de Werknemerspartij is dat Riet Lempens - Wouters[43]. In 1980 nam ook Tiny Geijbels - Verkoeijen voor deze partij zitting in de raad[44]. Sophia Coolen werd benoemd ingevolge artikel N19 van de Kieswet. Dit houdt in dat zij op grond van het aantal voorkeurstemmen werd benoemd. Zij stond als nummer 13 op de lijst, maar behaalde 587 voorkeurstemmen. Dit aantal stemmen bracht haar als derde op de ranglijst na Lei de Borgie met 3429 en J.M. van Hoef met 588 stemmen[45].

3.4 Periode 1982 - 1994

In 1982 zien we voor de gemeenteraadsverkiezingen in Weert een verdubbeling van het aantal vrouwelijke kandidaten. Zijn er in 1978 nog twintig vrouwelijke kandidaten, in 1982 zijn dat er al 42 van de in totaal 180 kandidaten[46].
Vijf van deze vrouwen werden benoemd als lid van de gemeenteraad. Voor het CDA waren dat Sophia Coolen, Riky van Kuijk en Marie-Thérèse Vaessen. Riet Lempens nam voor de Werknemerspartij zitting in de raad. Ten slotte vertegenwoordigde Marianne Ruigrok - Verreijt de PvdA in de gemeenteraad. Tijdens de vorige verkiezingen stond ze derde op de verkiezingslijst. De PvdA behaalde toen twee zetels en Marianne werd dus niet gekozen[47]. Marianne Ruigrok werd de meest succesvolle politica. Zij werd geboren in Vught en verhuist in 1971 naar Weert. Zij is gehuwd en moeder van twee kinderen. In Weert raakte ze in 1978 voor de PvdA actief betrokken bij de politiek. In 1989 maakte ze de overstap naar de landelijke politiek en wordt ze lid van de Tweede Kamer. Na bijna vijf jaar werd het haar duidelijk dat verlenging van haar kamerlidmaatschap er niet meer inzat en werd ze weer lid van de Weerter gemeenteraad. In 1995 werd ze burgemeester van Oudewater[48].
In 1986 stonden vijf van de 35 vrouwen op een verkiesbare plaats op de kandidatenlijsten. Voor het CDA is dat Sophia Coolen en voor de Werknemerspartij Riet Lempens. Beide vrouwen begonnen aan hun derde zittingsperiode. De PvdA komt met twee vrouwen in de raad. Dit waren Marianne Ruigrok en Riek Geurts. Truus Nouwen werd als lijsttrekker voor Weert U Waardig tevens gekozen als de vijfde vrouw in de gemeenteraad[49]. Riek Geurts stelde in 1988 haar zetel beschikbaar. Riek de Jong nam de openge-

vallen plaats in[50]. Voor de volgende raadsverkiezingen stelde zij zich niet meer beschikbaar[51].
Tijdens de verkiezingen in 1990 waren 45 vrouwen kandidaat op een totaal van 181. In procenten uitgedrukt is dit is 24,9%. Vijf vrouwen werden ten slotte gekozen. Voor de PvdA waren dat Lucky Grave en Mathilde Dominikowski en voor de Werknemerspartij Riet Lempens. Voor het CDA maakten Margot Sonneville-Stassen en Marleen Gresnigt- Raemaekers hun debuut in de Weerter gemeentepolitiek[52]. Deze vijf maakten deel uit van de 27-koppige raad, in procenten uitgedrukt is dat 18,5%. Het percentage vrouwelijke kandidaten en het percentage gekozen vrouwen laat een wezenlijk verschil zien. In 1990 nam ook José Meijer voor de PvdA zitting in de raad[53]. Ook tijdens de verkiezingen in 1994 verandert dit beeld niet. 48 Van de in totaal 178 kandidaten zijn vrouw[54]. Dit is 27%. Van de 27 beschikbare zetels werden er maar vier door vrouwen bezet. In percentages uitgedrukt is dat 14,8%. Het verschil tussen het percentage vrouwelijke kandidaten en het percentage werkelijk gekozen vrouwen is dit jaar groot. Voor de PvdA werden Marianne Ruigrok en Mathilde Dominikowski gekozen en voor het CDA Margot Sonneville en Marleen Gresnigt[55]. Marleen volgt W. Geraedts op als wethouder met de portefeuille cultuur, welzijn, onderwijs\educatie, maatschappelijke zorg, monumentenzorg en personeelszaken. Zij is de eerste vrouwelijke wethouder en loco-burgemeester in de geschiedenis van onze stad. Marleen werd in 1949 in Weert geboren. Ze is getrouwd en moeder van twee kinderen. Ze was werkzaam als toeristisch medewerker bij de Weerter VVV, en zij is voorzitter van de Stichting Schans en Kapel Boshoven en lid van de Bondsraad van de ANWB[56].

Affiche van de gemeenteraadsverkiezingen uit 1966.

Tabel II. Overzicht aantal vrouwen op de kandidatenlijsten en aantal vrouwen in de gemeenteraad van Weert, 1919 - 1994.[57]

jaar	aantal kandidaten	aantal vrouwelijke kandidaten	%	aantal zetels	aantal vrouwen gekozen	%
1919	20	0	0	15	0	0
1923	23	0	0	15	0	0
1927	30	0	0	15	0	0
1931	45	0	0	15	0	0
1935	38	0	0	15	0	0
1939	44	0	0	15	0	0
1945 (1	51	0	0	17	0	0
1946	68	0	0	17	0	0
1949	50	0	0	17	0	0

1953	64	3	4,7	17	1	5,9
1958	37	1	2,7	19	1	5,3
1962	86	3	3,5	21	1	4,8
1966	163	14	8,6	23	2	11,5
1970	156	12	7,7	25	2	8
1974	178	23	12,9	25	2	8
1978	125	20	16	25	4	16
1982	180	42	23,3	25	5	20
1986	173	35	20,2	25	5	20
1990	181	45	24,9	27	6	22
1994	178	48	27	27	4	14,8
totaal	1890	246	13	400	33	8,2

(1 In 1945 hebben geen verkiezingen plaatsgevonden. De leden van de tijdelijke gemeenteraad werden voor één jaar gekozen door een kiescollege. Dit college werd samengesteld door de commissaris van de koningin in Limburg.
In dit overzicht zijn alle gegevens van alle partijen die aan de verkiezingen hebben meegedaan, opgenomen. De procenten zijn afgerond.

4 CONCLUSIES EN SLOT

In de periode 1817 - 1887 werden vrouwen als zodanig niet uitgesloten van het actief stemrecht, maar zij hadden niet de mogelijkheid om te stemmen. Dit had te maken met de rechtspositie van vrouwen. Het gevolg was dat op deze wijze alle vrouwen in Nederland verstoken bleven van de mogelijkheid om invloed uit te oefenen op de beslissingen die de politiek voor hen nam. Dat de gehuwde vrouw uitgesloten was van alle burgerlijke rechten was een uitwerking van de hoofdregel van het huwelijksrecht. De man bezat het gezinshoofdenkiesrecht en trad voor haar op in het rechtsverkeer. Daarom kon de gehuwde vrouw geen directe relatie tot de staat hebben.
In 1919 werd de relatie tussen het huwelijksrecht en het vrouwenkiesrecht verbroken en kregen vrouwen actief kiesrecht. Bij de wet van 14 juni 1956 kregen de vrouwen het recht tot het verrichten van zelfstandige rechtshandelingen.

Ondanks het feit dat vrouwen zich verkiesbaar stelden, werden er maar weinig vrouwen gekozen in de raad. We zien in tabel II dat naarmate meer vrouwen zich verkiesbaar stelden het aantal werkelijk gekozen vrouwen niet evenredig toenam. De verkiezingsjaren 1978 en 1982 laten een bijzonder beeld zien. Het aantal vrouwen dat zich verkiesbaar stelde in 1982 was verdubbeld ten opzichte van 1978. Echter de totale winst ten opzichte van 1978 was slechts één zetel, namelijk vijf zetels in 1982 in plaats van vier in 1978. Ook het verschil tussen het percentage vrouwelijke kandidaten op het totaal aantal kandidaten en het percentage vrouwen op het totaal aantal te winnen zetels laat een wezenlijk verschil zien.
Kijken we naar het verkiezingsjaar 1994 dan zien we dat van de in totaal 178 kandidaten 48 vrouwen zich verkiesbaar hadden gesteld. Dit is 27% van het aantal kandidaten. Van de 27 zetels in de raad werden er vier door vrouwen ingenomen. In percentages uitgedrukt is dit 14,8% van het totale aantal zetels. Het verschil in 1994 tussen het totaal aantal vrouwelijke kandidaten en de daadwerkelijk gekozen vrouwelijke raadsleden bedraagt 12,2%.
Deze gegevens laten ook zien dat tussen het totaal aantal mannelijke kandidaten op de lijsten en het aantal mannelijke gekozen leden ook geen evenwicht is. In 1994 staan 130 (73%) mannelijke kandidaten op de lijsten en daarvan worden 23 (85,2%) mannen gekozen in de raad.
Wat zijn de oorzaken? Staan de vrouwen op onverkiesbare plaatsen? Het heeft er alle

Affiche van de gemeenteraadsverkiezingen uit 1978.

schijn van, dat naarmate meer vrouwen zich verkiesbaar stellen, het aantal vrouwen dat op een onverkiesbare plaats komt, toeneemt. Het zijn de leden van de partijen die verantwoordelijk zijn voor het vastellen van een evenwichtige kandidatenlijst, zowel voor wat betreft kennis en ervaring, als wat betreft de maatschappelijke achterban, leeftijd en geslacht.

Het verlenen van universeel kiesrecht, zowel aan mannen als aan vrouwen is veelal een gradueel proces geweest. De weerstanden om politieke rechten aan vrouwen te verlenen berustten op de opvatting dat vrouwen niet in de politiek zouden thuishoren. Het vrouwenkiesrecht is te danken aan de jarenlange verbeten strijd die vrouwen voor dit recht hebben gevoerd. Het doel, het vrouwenkiesrecht, was nu voor vrouwen een middel geworden: het behartigen van hun belangen.
Anno 1998 is vrijwel niemand meer de mening toegedaan dat vrouwen niet in de politiek thuishoren. Daarvoor zijn verschillende redenen te noemen. Allereerst dat iedere burger gelijke invloed op de publieke besluitvorming moet kunnen uitoefenen. Het tweede argument betreft de legitimiteit van de publieke besluitvorming, omdat anders de afstand tussen besluitvormers en burgers, en met name vrouwen, vergroot wordt. Ook uit het oogpunt van belangenbehartiging is het wenselijk dat vrouwen deelnemen aan de politieke besluitvorming. Het vierde argument is dat vrouwen, mits voldoende aanwezig, andere accenten leggen in hun besluitvorming[58].
Maar wanneer we de tabellen bestuderen kunnen we tot de conclusie komen dat de Weerter raad geen politieke afspiegeling is van de Weerter maatschappij.
Het is aan te bevelen dat de Weerter vrouwen lid worden van een politieke partij om vanuit deze positie meer invloed te krijgen op de kandidatenlijsten. Tevens dienen de politieke partijen het vrouwelijk potentieël binnen de eigen partij op verkiesbare plaatsen op de kandidatenlijsten te zetten. Daardoor zal de afstand tussen de bestuurders en de Weerter burgers verder verkleind worden!

Tabel III. Percentage vrouwelijke kandidaten en raadsleden per partij in Weert, 1953 - 1994.[59]

Partij	1978 K - R	1982 K - R	1986 K - R	1990 K - R	1994 K - R
CDA	2,5 - 18,2	8 - 37,5	7 - 13,3	9 - 22,2	7 - 28,6
PvdA	25 - 0	28 - 50	29,2 - 33,3	23,3 - 60	30 - 33,3
Werknemers Partij	15 - 28,6	28 - 16,7	16,7 - 20	16,7 - 20	30 - 0
Groep Wiel Derchx	n.t.	20 - 0	22,2 - 0	5,5 - 0	17,6 - 0
VVD	5,5 - 0	17,6 - 0	15,9 - 0	20 - 0	25 - 0
Weert U Waardig	5,6 - 0	27,2 - 0	27,3 - 50	17,2 - 0	25 - 0

Alleen de partijen die zetels wonnen en in 1994 nog bestaan zijn opgenomen. K= procent aantal vrouwelijke kandidaten op de lijst van de partij. R= procent aantal vrouwen naar het aantal behaalde zetels door de partij in de raad.

Tabel IV. Overzicht aantal vrouwen in gemeenteraden in Limburg in 1994.[60]

Naam gemeente	aantal zetels	aantal vrouwen	%
Weert	27	4	14,8
Maastricht	39	11	28,2
Stramproy	11	6	54,5
Heerlen	37	5	13,5
Venlo	33	8	24,2
Kerkrade	31	3	9,7
Sittard	29	3	10,3
Roermond	27	3	11,1
Geleen	23	6	26,1
Nederweert	17	1	5,9
Thorn	9	1	11,1
Hunsel	11	2	18,2
Heythuysen	15	5	33,3
Maasbree	15	3	20
Venray	25	4	16
Totaal Limburg	968	154	16

Tabel V. Overzicht vrouwen in gemeenteraden in Limburg en in Nederland, alsmede provincie met laagste en hoogste percentage vrouwelijke raadsleden, 1946 - 1994.[61]

Jaar	Limburg %	Provincie met laagste %	Provincie met hoogste %	Nederland %
1946	0,5	Zeeland 0,4	N-Holland 3,9	1,7
1949	0,4	Limburg 0,4	N-Holland 4,7	2,1
1953	1,0	Zeeland 0,8	N-Holland 5,6	2,9
1958	1,9	Zeeland 1,4	N-Holland 6,7	3,7
1962	2,6	Zeeland 2,1	N-Holland 7,5	4,3
1966	2,6	Zeeland 1,8	N-Holland 7,7	4,8
1970	4,6	Zeeland 3,4	N-Holland 9,9	7,2
1974	5,9	Limburg 5,9	N-Holland 14,4	9,9
1978	6,5	Limburg 6,5	N-Holland 17,8	12,5
1982	8,0	Limburg 8,0	N-Holland 21,3	15,5
1986	11,4	Limburg 11,4	N-Holland 33,4	19,1
1990	14,3	Limburg 14,3	Flevoland 29,4	21,6
1994	16,0	Limburg 16,0	N-Holland 26,3	22,3

Tabel VI. Namen van vrouwelijke raadsleden, 1953 - 1994.[62]

Naam lid, partij en periode als lid van de gemeenteraad in Weert

G.M. Bots, geb. Mertens (Truus). Algemeen Belang, 1953 - 1962
S.M.S. Coolen, geb. Meulendijks (Sophia). CDA, 1978 - 1990
M.A.B. Dominikowski (Mathilde). PvdA, 1991 - heden
P.H. Fisscher, geb. van Doorn (Patricia). VVD, 1983 - 1986
H.M.L. Geurts (Riek). PvdA, 1986 - 1988
H.M. Geijbels, geb. Verkoeijen (Tiny). Werknemerspartij 1980 - 1982
L. Grave, (Lucky). PvdA, 1991 - 1992
M.H.P. Gresnigt, geb. Raemaekers (Marleen). CDA, 1991 - heden, wethouder 1995 - heden
H.P. de Jong (Riekie). PvdA, 1988 - 1990
H.J. van Kuijk, geb. Blommestein (Riky). Centrumgroepering en CDA, 1970 - 1983
M.C.B.A. Lempens, geb. Wouters (Riet). Werknemerspartij, 1974 - 1993
J. Meijer (José), PvdA, 1990 - 1990

G.W. Nouwen, geb. Kneepkens (Truus). WUW, 1986 - 1990
M.C.A.A. Ruigrok, geb. Verreijt (Marianne). PvdA, 1982 - 1989 en 1994 - 1995
M.M.G.J. Sonneville, geb. Stassen (Margot). CDA, 1991 - heden
W.M.J. Teeuwen, geb. Vercoelen (Mia). Werknemerspartij, 1962 - 1974
M.Th.J. Vaessen (Marie-Thérèse). CDA, 1982 - 1986

Tabel VII. Namen van vrouwelijke kandidaten op de verkiezingslijsten, 1953 - 1994.[63]

Naam kandidaat, partij en jaar van kandidaatsstelling tijdens de gemeenteraadsverkiezingen in Weert

G. Arnold, geb. Ipenburg (Anita). PvdA, 1978
H.A. Arts, geb. Berghuis. Lijst Persoon, 1966
A.M.A. Bazelmans, e.v. Gruijthuijzen. Weerter Welzijn, 1966
G.M.W. Beelen (Truus). Werknemerspartij, 1994
A.M.C. Beelen, geb. Meuwissen. Van Hoef-Leuken, 1974
I.F.A.J. Beenders, geb. van Dooren (Conny). Groep Wiel Derckx, 1990 en 1994
M. Beerens, geb. Neyens (Maril). Lijst Persoon, 1974
A.M.G. Bloemkolk (Annemiek). PvdA, 1990
J.W. Boerkoel, geb. Leusden. Lijst Persoon, 1970
C.M.G.J. Bosman, geb. Klaassen (Tiny). Werknemerspartij, 1994
G.M. Bots, geb. Mertens (Truus). Algemeen Belang, 1953, 1958 en 1962
M.J.W. Bours. Algemeen Belang, 1966
A.M. den Braber, geb. Izeboud (Annemarie). PvdA, 1978, 1982 en 1986
A.M.C. Bruijnzeels, geb. van Bussel. PvdA. 1990
M.A.G. Buunk, geb. Snijders (Tilly). Werknemerspartij, 1982
A. Buys, geb. Tigges (Anneke). PvdA, 1990
M.A.W.J. Buijsers (Marianne). CDA, 1982
H.A.C. Camp (Jet). PvdA, 1990, 1994
M.A.A. Camp, geb. Beursgens (Marianne). WUW, 1982 en 1986
C.P.M. Clement, geb. van Zon (Carla). WUW, 1994
S.M.S. Coolen, geb. Meulendijks (Sophia). CDA, 1978, 1982 en 1986
H.E.H. Coppens, geb. Driessen (Bea). VVD, 1990 en 1994
M.G.H. Cranenbroek (Mia). PAB, 1986. SP, 1990
J.L.J. Curvers (Wieny). PvdA, 1982
L.A.H.C. Cuijten, geb. Creemers. WUW, 1986.
M.J.C. Damhuis, geb. Slabbers (Marie-José). Groep Wiel Derckx, 1982 en 1994
E.W.M. Delbos, geb. Feijen (Emmy). Werknemerspartij, 1982 en 1986
M.A.B. Dominikowski (Mathilde). PvdA, 1990 en 1994
M.J.G.I. van Dooren, geb. Derckx (Ivonne). Groep Wiel Derckx, 1982
E.M.Th. Dutmer, geb. Verhelst. Weerter Welzijn, 1970 en 1974
W. van Dijk, geb. Verlegh. Werknemerspartij, 1970 en 1974
J.J.M.G. Eggels, geb. Philips. Weerter Welzijn, 1970
Th.M. Erkens, geb. Schepens. Algemeen Belang, 1953
C.M.J. van Eijk, geb. Stroek (Toos). Werknemerspartij, 1982
J.D.G. Feller, geb. Vanlier (Jeanne). Werknemerspartij, 1982
M.M.M. Feijen, geb. van der Velde. WUW, 1990
P.H. Fisscher, geb. van Doorn (Patricia). VVD, 1982
M.L.P. Flapper, geb. Broods (Marie-Louise). WUW, 1978
G.M. van Geldrop, geb. Lantman (Grad). VVD, 1974 en 1978
O.M. van Gemert, geb. Morpey (Olivia). Oda-Belangen, 1978, 1982 en 1986
R.M. Gerritzen, geb. Kremers (Sien). WUW, 1996, 1990 en 1994
H.M.L. Geurts (Riek). PvdA, 1982
H.M. Geijbels, geb. Verkoeijen (Tiny). Werknemerspartij, 1974, 1978 en 1982
M.T.M. Göbel, geb. Vaessen. VVD, 1974
P.J. de Graef, geb. Hölzken (Elly). WUW, 1982
L. Grave (Lucky). PvdA, 1990
M.H.P. Gresnigt, geb. Raemaekers (Marleen). CDA, 1986, 1990 en 1994
H. Gubbels, geb. Scholten (Hetty). D66, 1982
G.M. Habets (Trudy). PvdA, 1990 en 1994
P.M. Hangx, geb. Broods. WUW, 1974
C.J. Hekken (Kitty). PvdA, 1994
W.L.M. Hendriks, geb. Lemmen (Maria). Partij Onafhankelijk Weert, 1974
C.M.J. Hendriks, geb. Stroeks (Toos). Werknemerspartij, 1990 en 1994
E.J.M. Heuvelmans (Elly). VVD, 1994

A.C.G. Heuyerjans, geb. Hermans. Van Hoef-Leuken, 1970
P.G.M. Heuyerjans, geb. Meulen (Nellij). Werknemerspartij, 1990 en 1994
L.J.G. van der Heijden, geb. van Duppen (Lucy). D66, 1982
G.T.M. Heijkers, geb. Peters (Gerti). PvdA, 1994
J.B. Heijmans, geb. Vissers (Anneke). Groep Wiel Derckx, 1990 en 1994
P.F.M. van Hoef, geb. Slabbers (Ellie). CDA, 1986
L.T. Holtkamp, geb. van Es (Loes). CDA, 1994
A.J. Huisman (Nettie). PvdA, 1990
M.J.W. Hulsbosch, e.v. Zahradnik (Monique). Groep Wiel Derckx, 1986, 1990 en 1994
F.C.W.M. Jannes, geb. Chapel. D66, 1974
J.M.F. Ingeveld, geb. Everaerts (José). Wesp, 1982
C.H.G. Jacobs, geb. Cuijpers. Binding-Rand Stad, 1966
M.M. Janssen, geb. Gerards (Mia), 1994
A. Janssen, geb. Masselinck (Anneke). CDA, 1994
C.J.M. Janssen, geb. Stals. Altweerterheide, 1974
C.A.J. Jorissen, geb. de Laat (Rini). PvdA, 1990
J.A.P.M.L. Kil. geb. van Lierop (Netty). CDA, 1982
P.E.M. Klein (Peggy). Groep Wiel Derckx, 1994
A.M.P. Kluitmans, geb. van Haaren. CDA, 1990
M.J. Kobes, geb. Tiemes. PvdA, 1974
M.J.M.A. Koolenbrander, geb. Ophuis (Mannie). VVD, 1994
A.H.W. Kooymans. Lijst Kuppens, 1966
M.E. Kremers, geb. Raemaekers (Lieske). WUW, 1986, 1990 en 1994
A.J.C. Krops, geb. Konings (Tonny). WUW, 1982
J.P.F. Kusters, geb. van Tuel (Joke). WUW, 1986
H.J. van Kuijk, geb. Blommestein (Riky). Centrumgroepering, 1970 en 1974. CDA 1978 en 1982
L.C.M. Lamerikx, geb. Beelen. WUW, 1974
E.A.M. Langers, geb. Stals (Elisabeth). Oda-Belangen, 1978 en 1982
P.G. Laurent, geb. Saes (Nel). PvdA, 1986
M.C.B.A. Lempens, geb. Wouters (Riet). Werknemerspartij, 1974, 1978, 1982, 1986 en 1990
M.M.J. Leplat, geb. Duisters (Marleen). Werknemerspartij, 1990 en 1994
M.C.M.F. van Lierop, geb. Stiene (Toos). Groep Wiel Derckx, 1994
M.A.E. Litjens, geb. Langeslag (Marianne). Werknemerspartij, 1986
A.E.M. Marechal (Anneke). Groep Wiel Derckx, 1982 en 1986
J.H. Masschelein, geb. Schittecatte (Judith). CDA, 1990 en 1994
L.J.E.M. Mathijsen. Jongerenlijst, 1966
M.Th. Mathijsen, geb. Russel. VVD, 1974
J.C.H.J.G. Mayeur, geb. de Kievit (Jacqueline). Werknemerspartij, 1994
J.M.P. Meeuvis. Jongerenlijst, 1966
M.C.W.A. Melis, geb. Schreurs. D66, 1970
M.J.W.M. Meuwissen (Marie-José). WUW, 1986
J. Meijer (José). PvdA. 1986, 1990, 1994
G.M.E. Moonen, geb. Leijendeckers. Groep Wiel Derckx, 1990
A.M.E. Moonen, geb. Vossen. Binding Rand-Stad, 1970 en 1974
G.J. van Moorsel, geb. Raval. PvdA, 1974
A.E. Morre, geb. Defilet. Algemeen Belang, 1966
H.W.M. Muiter (Tiny). WUW, 1982
A.M.G. Nelissen, geb. Aarts (Annie). CDA, 1990
M.H.H. Nieste, geb. van Hoef (Marleen). CDA, 1990
F.C.M. Nieuwenhuijs (Françoise). WUW, 1994
M.M.J. Nordheim, geb. Meijer. DS'70, 1978
G.W. Nouwen, geb. Kneepkens (Truus). WUW, 1982, 1998 en 1990
A.J.C.P. van den Oudenalder, geb. Elzenaar (Corrie). VVD, 1982
E.M.G.C. Peeters, geb. Beerens. Groep Wiel Derckx, 1990
W. van der Pers, geb. de Groot (Wil). PvdA, 1982
C. Piek, geb Louwen (Nel). PvdA, 1978, 1982
C.M. van de Plassche, geb, Burg. CDU, 1966
M.C.J. Pleunis (Mireille). CDA, 1994
H.G.M. de Pont, geb. Ten Velthuis. Algemeen Belang, 1962
P.A.M.H. Raemaekers. D66, 1974
E.M.C. Ras, geb. van der Putten (Lies). Werknemerspartij, 1994
C.M. Rosbergen (Carin). Groep Wiel Derckx, 1986
M.C.A.A. Ruigrok, geb. Verreijt (Marianne). PvdA, 1978, 1982, 1986 en 1994

M.H.C. Rutjens, geb. Peeters (Ria). WUW, 1996, 1990 en 1994
A.Th.M. Schute (Angela). Lijst 3, 1953
P.J.P Seerden, geb. Hendriks (Nelly). Oda-Belangen, 1982 en 1986
H.M. van der Sloot, geb. Bregman (Leni). D66, 1987 en 1982
M. Smeets, geb. Doting (Marga). WUW, 1986
M.H.T. Smeets, geb. Geelen. Binding Rand-Stad, 1974
M.B.E. Smeets, geb. Petit (Emmy). SP, 1994.
G.J.H. Smolenaers, geb. Leenen (Gemma). VVD, 1986
M.M.G.J. Sonneville, geb. Stassen (Margot). CDA, 1990 en 1994
W.R. Spierenburgh, geb. Westerveld. Algemeen Belang, 1966
M.C.H.A. Steijvers, geb. Schreurs. Werknemerspartij, 1990
G.M. Stribos (Truus). Werknemerspartij, 1978
A.M. Stribos, geb. Nederveen (Annie). Weerter Welzijn, 1966
A.A.M. van de Straat, geb. Westerhof. VVD, 1970
M.C.H. Stokbroeks. Algemeen Belang, 1970
A.A.M. van de Straat, geb. Westerhof. Lijst 6, 1970
L.J. Stultjens (Louise). Groep Wiel Derckx, 1986
P.B.R. Stute (Nella). PvdA, 1990
J.E. Tangande (Judy). Werknemerspartij, 1994
W.M.J. Teeuwen, geb. Vercoelen (Mia). Werknemerspartij, 1962, 1966 en 1970
A. Tiggers, e/v Buijs (Anneke). PvdA, 1994
H.G.A.M. Timmermans (Truus). WUW, 1994
W.P. Timmermans, geb. Koppen (Mien). PAB, 1986
R.M.A. Timmermans, geb. Willems (Lien). Werknemerspartij, 1986
A.M. van Tintelen, geb. Teggeler (Puck). CDA, 1990
E.J. Titulaer, geb. Kevill (Beppie). Groep Wiel Derckx, 1990, 1994
A.M.A.W. Tobben, geb. Linders (Annie). Groep Wiel Derckx, 1982, 1986, 1990 en 1994
E.G.P.H. Truyen, geb. Coppen (Lies). WUW, 1978
A. Tuinbeek, e/v Bijman (Anke). PvdA, 1994
W. Tuinbeek, geb. Klifman, (Wiep). PvdA, 1982, 1986 en 1990
A.W. Tullemans, geb. Verhees. Binding Rand-Stad, 1970
M.Th.J. Vaessen (Marie-Thérèse). CDA, 1982
M.W.A. Vaessen, geb. Deben. WUW, 1974
M.E. Vaessen, geb. Wulms (Mia). Oda-Belangen, 1982 en 1986
N. van Velthuizen, geb. Sahertian (Neeltje). Werknemerspartij, 1994
F.H.J. Verberne (Jet). VVD, 1994
C. Verheul, geb. Drijver. Van Hoef-Leuken, 1974
L.W. Verheijden, geb. van Lierop (Wies). Groep Wiel Deckx, 1990 en 1994
C.J. Verheijen, geb. Verschaeren (Karin). PvdA, 1978
H.M.Th. Verhoef, geb. Wickenhagen (Lenie). Werknemerspartij, 1982
L.E.M. Vermeer, geb. van Steenderen (Lily). VVD, 1986 en 1990
M.P.J. Verspagen, geb. Hobus (Miep). SP, 1990
G.M. Verstraeten, e/v Smorenberg (Gerrie). Wesp, 1982
M.A.G.M. Vorst, geb. Peeter (Marionne). SP, 1990 en 1994
S.M. Vossen, geb. Kamp (Suze). VVD, 1990, 1994
H. de Vroome, geb. de Haas (Hennie). SP, 1994
A.P.E. Weijers, geb. van Gorp. Van Hoef-Leuken, 1974
A.C. Wiermans, geb. Nies (Toos). WUW, 1982
P.E.J.C. Walschot (Ellen). SP, 1990
A.C. Wiermans, geb. Nies (Toos). WUW, 1978
Y.Th.M. Wouters (Yvonne). SP, 1990
C.G.M. Wulms, geb. Bergerhof. Algemeen Belang, 1966
G.J.M. van Wijk, geb. Hacquebard (Ine). D66, 1982
W.H. Wijnen (Mien). WUW, 1990 en 1994

Noten:

1. Moorman van Kappen, O. *Een tirannieke daad?: Een reactie op M. Gunning: Twee honderd jaar geleden, de rechten van de arme vrouwen misdeeld, een tirannieke daad:* in NJB, 1996, 356 e.v., 721-722.
2. Gemeentearchief (GAW). Nieuw-archief Gemeente Weert (NAW), inv.nr. 765.
3. Idem.
4. Braun, M. *Het vrouwen kiesrecht en de maritale macht,* in: Nemesis,....., 224-228.
5. Idem.
6. Idem.

7. Idem.
8. GAW. NAW, inv.nr. 769.
9. Idem.
10. Braun, 224-228.
11. GAW. NAW, inv.nr. 765.
12. Idem.
13. Tubée, C.H.J. *De samenstelling en verkiezingen van het gemeentebestuur,* in: Weert in woord en beeld: Jaarboek voor Weert 1987, 33-43.
14. GAW. NAW, inv.nr. 767.
15. GAW. NAW, inv.nr. 765.
16. GAW. NAW, inv.nr. 73.
17. GAW. NAW, inv.nr. 765.
18. GAW. NAW, inv.nr. 767.
19. Idem.
20. GAW. NAW, inv.nr. 769.
21. GAW. NAW, Bevolkingsadministratie, register 8, folio 12.
22. GAW. NAW, inv.nr. 769.
23. GAW. NAW, Bevolkingsadministratie, register 8, folio 12.
24. GAW. NAW, inv.nr. 769.
25. Jacobs, A. *Herinneringen*, 1978, 96.
26. Jacobs, 97.
27. Leijenaar, M. *Een kwestie van kiezen*, in: Openbaar Bestuur, 1994, 7-11.
28. Streekarchief Regio Eindhoven. Archief Gemeentebestuur Eindhoven, inv.nr. 1965.
29. De Limburger 31-1-1998.
30. GAW. Secretariearchief Gemeente Weert (SGW), inv.nr. 7000.
31. GAW. Aanwinsten niet-gemeentelijke archiefbescheiden en documentatie (NGA), D-91.
32. GAW. SGW, inv.nr. 7000.
33. Idem.
34. Idem.
35. GAW. SGW, inv.nr. 7001.
36. Idem.
37. GAW. SGW, inv.nr. 7000.
38. GAW. SGW, inv.nr. 7002.
39. GAW. SGW, inv.nr. 7003.
40. Idem.
41. GAW. NGA, D-98.
42. GAW. SGW, inv.nr. 7004.
43. Idem.
44. GAW. SGW, inv.nr. 68.
45. GAW. NGA, D-99.
46. GAW. SGW, inv.nr. 7005.
47. Idem.
48. Land van Weert 23-8-1995.
49. GAW. SGW, inv.nr. 7006.
50. De Limburger 23-11-1988.
51. GAW. SGW, inv.nr. 13724.
52. Idem.
53. GAW. SGW, inv.nr. 7141.
54. GAW. SGW, inv.nr. 13726.
55. Idem.
56. De Limburger 17-5-1995.
57. GAW. SGW, inv.nrs. 7000 - 7006, 13724 - 13726 en de betreffende notulen van de vergaderingen van de raad.
58. Leijenaar, 7-11.
59. Idem en de betreffende notulen van de vergaderingen van de raad.
60. Veldman, T. *Stichting Simbiose Sittard*, 1998.
61. Janssen, J.I.H. en A.F.A. Korsten. *Gemeenteraden kiezen: Analyse van de gemeenteraadsverkiezingen 1994 in Limburg en Nederland*, 1995.
62. GAW. SGW, inv.nrs. 7000 - 7006, 13724 - 13726 en de betreffende notulen van de gemeenteraad.
63. Idem.